

в цілому. Оволодіння культурою взагалі передбачає насамперед оволодіння культурою морального судження.

Зміна агрегатного стану людської цивілізації вимагає доскіпливого наукового осмислення інституту освіти, який забезпечує збереження, відтворення та продукування основних констант людського існування. Тому філософський дискурс стосовно проблем інституту освіти повинен мати парадигмальне значення в пошуку архітектурного образу освітніх реформ, а головне - їхньої ціннісної спрямованості, оскільки залежно від цього формується уява про мету освіти, а залежно від проголошеної мети - педагогіка та психологія освіти напрацьовують засоби реалізації цієї мети, а відтак вибудовується тактика реформ освітянської сфери.

Вступ цивілізації в новий етап свого розвитку – етап «інформаційного суспільства» - вимагає переосмислення і відповідно формулювання нових цілей і цінностей освіти, які були б адекватними сучасним вимогам.

1. Философия образования: состояние, проблемы и перспективы (материалы заочного «круглого стола») // Вопросы философии. - 1995. - № 11. - С. 3-34.

І.М. Машкова*

СОЦІОКУЛЬТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ: СТАНОВЛЕННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТСТВА

Дослідження студентської молоді та молодіжних проблем завжди є дослідженням рушійних сил суспільних процесів і явищ, що зароджуються й згодом можуть стати домінуючими в суспільстві. Саме студентська молодь наділена тим символічним духом креаціонізму та потягу до змін, який здатний якісним чином оновлювати й трансформувати соціальну реальність.

Упровадження новітніх технологій, активних інноваційних методів навчання із застосуванням найсучасніших технічних засобів, що імпонують студентам, які цінують суб'єктивний досвід і технічно грамотні, передбачає створення такого соціокультурного середовища, що сприятиме і формуванню, і становленню ціннісних орієнтацій українського студентства.

Ціннісні орієнтації – найважливіші елементи внутрішньої структури особистості, закріплені її життєвим досвідом, сукупністю її переживань. Сукупність сформованих, усталених ціннісних орієнтацій створює вісь свідомості, що забезпечує стійкість особистості, наступність певного типу поведінки й діяльності, яка виражається в направленості потреб та інтересів. Тому ціннісні орієнтації є найважливішим фактором, що регулює та детермінує мотивацію особистості. Саме через це в будь-якому суспільстві ціннісні орієнтації особистості є об'єктом виховання, цілеспрямованої дії, впливу соціокультурного середовища.

Молодіжна культура певною мірою тяжіє до особистісно значущих ціннісних установок, які за соціальної реалізації можуть виявитися досить

* старший викладач кафедри іноземних мов Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

проблематичними. У зв'язку з розвитком космополітичного світогляду й руйнуванням попередніх ідентичностей виникла потреба у формуванні нової національної ідентичності співвідносно з глобалізаційними викликами.

Світоглядна чи ціннісно-орієнтаційна функція навчального середовища розкриває зміст моральної спрямованості навчального колективу – соціальну цінність, інтегративну єдність її мети, цілей, мотивів, перспективи розвитку колективу. У цьому середовищі формується громадська думка щодо різноманітних суспільно-політичних явищ. Ці явища обговорюються, переживаються. У результаті випрацьовуються колективні погляди, які безпосередньо впливають на формування ціннісних орієнтацій особистості, здатні забезпечити всебічний, гармонійний розвиток особистості студента в колективі та через колектив, прийняття членами певного колективу групових норм і цінностей.

Ми живемо в один із поворотних моментів людської історії, коли одна форма культури та суспільства зникає, а інша лише формується. Одним із найгостріших аспектів є криза соціально-культурної ідентичності сучасного університету, яка однаково актуальна і для країн американського континенту, і для країн Європи, переформатизація та життєзабезпечення його фундаментальних цінностей і світоглядних засад.

Важливим завданням вищих навчальних закладів є виховання моральних і громадянських рис, без яких неможливі професійна та життєва компетентності. Слід зазначити, що поява концепту *компетентність* відповідала викликам епохи *постмодерну*. На відміну від звичних «знань, умінь і навичок» до структури компетентності увійшли *цінності й якості*, що перетворили «виконавця», який знає, уміє і діє, на «усвідомленого творця», який знає, заради чого і яким чином він діє.

Вищі навчальні заклади зацікавлені в тому, щоб у них існували осередки різноманітних громадських організацій соціально значущої спрямованості, клуби, об'єднання за інтересами, секції. Формування та розвиток громадських рис характеру студентів перетворюється на завдання великого соціального значення. Участь у суспільному житті зміцнює прив'язаність до навчального закладу та сприяє кращій успішності. На сучасні потреби і запити нового покоління вищі навчальні заклади реагують процесом, який вже розпочався - переглядом форм і методів роботи для створення у своєму закладі умов, сприятливих для самовираження студентської молоді.

Через систему соціокультурно спрямованих форм роботи і видів діяльності можна забезпечити рівні можливості для різних груп молоді. Серед них можна виокремити організацію системи самоврядування, участь у семінарах, тренінгах, спільних творчих справах, у художньо-мистецьких вечорах, святах, конкурсах, організацію клубів за інтересами, діяльність в індивідуально-орієнтованих соціумах (корпус волонтерів, прихильників народних обрядів, фонд соціальної допомоги тощо).

У вищих навчальних закладах зростає відповідальність гуманітарних кафедр: філософії, соціології, політології, педагогіки і психології, а також кафедр рідної та іноземних мов у формуванні ціннісних орієнтацій студентів різних спеціальностей. Важливу роль відіграє інститут кураторства; спільними

зусиллями йде процес створення кодексів честі університетів, що свідчить про підвищення активності студентів і зростання їхньої відповідальності за власну освіту.

Одним із найактуальніших завдань вищої освіти є постійне підвищення професійної компетентності професорсько-викладацького складу, який уміє будувати партнерські стосунки зі студентами та громадою. Проте тотальна бюрократизація навчального процесу, нав'язана обов'язкова уніфікація навчальних планів і програм нівелюють творчий педагогічний дух викладачів ВНЗ, а низький рівень зарплат призводить до падіння їх морального духу, посилення апатії й відчуженості.

Університет має самостійно сформувати новий культурний образ і віднайти нові ідеї для організації своєї діяльності. Визначну роль у становленні новітньої моделі університету може відіграти саме студентство, яке здобуває вищу освіту, прагне визначитися зі своїм майбутнім та заявляє про себе, як про майбутнє кожної нації. Від активності молоді у визначенні сучасної місії закладів вищої освіти багато в чому також буде залежати той образ університету, що стане творцем та охоронцем національно-культурного капіталу народу.

Виховання на основі цінностей – це основний шлях формування особистості студента – майбутнього фахівця у сфері глобальної світової економіки. Діяльність педагога особливо ціннісна, оскільки вона втілюється людьми та існує заради людей. Викладач повинен бути гарним прикладом, взірцем для студентів. Діалектична взаємодія викладача і студентів у цілісному педагогічному процесі є надзвичайно складним феноменом, який реалізує аксіологічні функції. У сучасній вітчизняній освіті як методологічний імператив виникає потреба визнання особистісно-орієнтованого виховання як специфічної організації навчально-виховного процесу у соціокультурному середовищі вищого навчального закладу.

Г.М. Покотило*

МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ПОГЛЯДИ Г. СКОВОРОДИ ЯК ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ СУЧАСНОСТІ

В історії нашої культури постать Григорія Сковороди – явище позаісторичне. Він мав дар бути мудрим, зумів виразити сокровенне, вічне, залишивши заповіт, посланіє людям як жити гармонійно в цьому світі. "Першим глашатаєм глибокого гуманізму" називав його Іван Франко. Основний об'єкт роздумів цього мислителя – людина як найголовніша святиня в храмі буття, єдина прометеївська сила, що здатна подолати хаос темряви на шляху до сонячної гармонії щастя, добра і краси. А людина, на його переконання, є тим, яке серце в неї, бо "серце есть корень и существо".

Виходячи з подвійної природи світу, серце, як і людина, ділиться на внутрішнє і зовнішнє, вічне і тлінне. Для мислителя, і це найсуттєвіше, – духовна субстанція, Тіло – це зовнішній вияв серця, нижчий рівень буття.

* доцент кафедри гуманітарних наук Львівської національної академії мистецтв